

Näringsutskottets betänkande

1982/83:13

om ursprungsmärkning och prisinformation

Ärendet

I detta betänkande behandlas
dels en motion om ursprungsmärkning av möbler,
dels två motioner om prisinformation i detaljhandeln.

Motionerna

De motioner som behandlas är

1981/82:821 av Grethe Lundblad m. fl. (s), såvitt avser hemställan (1) att riksdagen beslutar att skyldigheten att informera om priset vid skyltning av varor blir fastställd i lag,

1981/82:824 av Catarina Rönnung m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om ursprungsmärkning av möbler,

1981/82:1483 av Lars-Erik Lövdén (s) och Kurt Ove Johansson (s), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär en utredning om lagreglering av prismärkningen inom handeln,
2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen.

Motion 1981/82:821 behandlas i återstående del i näringsutskottets betänkande NU 1982/83:12.

Ursprungsmärkning av möbler

Motion 1981/82:824

En lag om obligatorisk ursprungsmärkning av möbler skulle enligt motion 1981/82:824 (s) få en stimulerande effekt på svensk möbelindustri, som f. n. stagnerar. Motionärerna oroas av att importen av möbler väntas öka. Till detta kommer, framhåller de, att utvecklingen i detaljhandeln går mot ökade marknadsandelar för varuhuskedjor och fackhandelskedjor, vilka försäljer den största andelen av importerade möbler. Motionärerna anser det angeläget att allmänheten stimuleras att köpa svenska varor i större utsträckning.

Allmänt om ursprungsmärkning av varor

I Sverige har tidigare funnits bestämmelser om att varor skulle vara märkta med uppgifter som angav det geografiska ursprunget.

I kungörelsen (1933:670) angående märkning av vissa varor av utländskt ursprung fanns bestämmelser bl. a. om att vissa särskilt angivna varor av utländskt ursprung måste vara försedda med ett märke som angav att varorna var av utländskt ursprung. 1933 års kungörelse blev mot slutet av 1940-talet och under 1950-talet föremål för kritiska synpunkter samt upphävdes år 1957 (SFS 1957:553).

Fram till utgången av år 1970 fanns vidare två särskilda lagar angående oriktiga geografiska ursprungsbeteckningar, nämligen lagen (1913:159) angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning och lagen (1914:422) angående förbud i vissa fall mot varors förseende med oriktig ursprungsbeteckning och saluhållande av oriktigt märkta varor.

1913 och 1914 års lagar upphävdes i samband med ikraftträdandet av lagen (1970:412) om otillbörlig marknadsföring. Vid tillkomsten av denna lag uttalade chefen för handelsdepartementet (prop. 1970:57 s. 110) att det givetvis var ett allmänt intresse att det fanns rättsliga möjligheter att motverka vilseledande uppgifter om saluförda varors geografiska ursprung. Detta intresse tillgodosågs enligt departementschefen väl av den föreslagna lagen. Med stöd av generalklausulen i marknadsföringslagen kunde man vid vite förbjuda näringsidkare att använda sådana beteckningar vid marknadsföring av varor. Vidare kunde en i lagen intagen straffbestämmelse om vilseledande framställningar tillämpas mot den som uppsåtligen lämnade vilseledande uppgifter om en varas geografiska ursprung.

De nyss berörda bestämmelserna i lagen om otillbörlig marknadsföring återfinns numera i marknadsföringslagen (1975:1418). I denna finns också en bestämmelse om informationsskyldighet (3 §), vilken har särskild betydelse i det nu aktuella sammanhanget.

Om en näringsidkare vid marknadsföring av vara, tjänst eller annan nytthet underlåter att lämna information, som har särskild betydelse från konsumentens synpunkt, kan marknadsdomstolen och under vissa förutsättningar konsumentombudsmannen (KO) ålägga honom att lämna sådan information. Åläggandet får innehålla att informationen skall (1) lämnas genom märkning på vara eller tillhandahållas i annan form på säljställe, (2) lämnas i annonser eller andra framställningar som näringsidkaren använder vid marknadsföringen, (3) i viss form lämnas till konsument som begär det. I förarbetena uttalades bl. a. (prop. 1975/76:34 s. 126) att de konsumentintressen som här avsågs var privatpersoners intressen i samband med förvärv och liknande av nyttheter för enskilt bruk.

Gällande lagstiftning om ursprungsmärkning

Den ursprungsmärkning av svenska eller importerade varor som numera förekommer i Sverige är med ett par undantag frivillig. Undantagen avser färdigförpackade livsmedel, vissa hälso- och miljöfarliga varor samt kläder.

I fråga om färdigförpackat livsmedel gäller enligt 13 § livsmedelslagen (1971:511) att det vid saluhållandet skall vara tydligt och otvetydigt märkt med uppgifter bl. a. om förpackarens eller tillverkarens namn eller firma samt hemort eller, om namnet eller firman är allmänt känd, endast namnet, firman eller förkortning därav. Bestämmelsen gäller dock – enligt 21 § livsmedelskungörelsen (1971:807) – inte färdigförpackat livsmedel som väger mindre än 25 g och mer än 25 kg. Regeringen eller livsmedelsverket kan begränsa eller utvidga märkningsskyldigheten.

I det till grund för livsmedelslagen liggande utredningsförslaget (SOU 1970:6) föreslogs att importerade livsmedelsförpackningar också skulle märkas med uppgift om det land varifrån ingående råvaror härrörde. Med anledning härav uttalade jordbruksministern (prop. 1971:61 s. 194) att det borde vara möjligt att föreskriva en sådan ursprungsmärkning men att denna möjlighet borde utnyttjas endast om det var särskilt påkallat av hygieniska skäl.

Enligt kungörelsen (1973:334) om hälso- och miljöfarliga varor skall förpackning till gift eller vådligt ämne vara tydligt märkt på svenska språket med bl. a. tillverkarens eller importörens namn och hemvist.

Riksdagen antog våren 1982 en lag (1982:736) om ursprungsmärkning av kläder. Lagen träder i kraft den 1 juli 1983. Enligt den nya lagen får regeringen meddela föreskrifter om att kläder, när de saluhålls yrkesmässigt, skall vara märkta med uppgift om i vilket land de har tillverkats. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om märkningen och om undantag från märkningsskyldigheten. Med stöd härav har regeringen utfärdat förordningen (1982:910) om ursprungsmärkning av kläder. Av förordningen framgår bl. a. följande. Kläder får inte saluhållas om de inte är tydligt och otvetydigt märkta med uppgift om ursprungsland. Om kläderna har tillverkats i flera länder skall som ursprungsland anses det land där kläderna senast har undergått väsentlig bearbetning. Uppgiften om ursprungsland skall vara fast anbringad på kläderna om inte kommerskollegium av särskilda skäl föreskriver eller i enskilda fall medger annat. Närmare föreskrifter om märkningen får utfärdas av kommerskollegium, som är tillsynsmyndighet. Brott mot förordningen kan bestraffas med böter.

Konsumentverkets riktlinjer angående marknadsföring av möbler, m. m.

De riktlinjer beträffande marknadsföring av möbler (vissa sängar m. m.) som konsumentverket hittills har utfärdat (KOVFS 1980:3–5) avser i första hand säkerhetsföreskrifter. Några föreskrifter om angivande av tillverkare eller ursprungsland finns inte ännu. F. n. pågår emellertid överläggningar mellan konsumentverket och möbelhandeln om vilken information som bör lämnas i samband med försäljning av möbler till konsumenter. En av de punkter som diskuteras är angivande av kommersiellt och geografiskt ursprung.

I detta sammanhang bör beaktas att Möbelinstitutet – med staten som en av huvudmännen – i samarbete med konsumentverket har utarbetat ett system för märkning av möbler, Möbelfakta. En märkning med Möbelfakta innebär att möbeln uppfyller vissa minimikrav på användbarhet, säkerhet, hållbarhet och utförande. För att ett företag skall få deklarerat möbler och inredningsenheter med Möbelfakta krävs skriftligt tillstånd från Möbelinstitutet. Av den mera detaljerade Möbelfaktadeklaration som tillhandahålls konsumenten av säljpersonalen framgår även vem som tillverkat varan, låt vara endast i kodad form. Sammanlagt över 200 företag har rätt att deklarerat med Möbelfakta.

Under år 1978 har den enskilda möbelfackhandeln och den svenska hemmöbelindustrin gemensamt bildat en fond för forskning, utbildning och marknadsföring – FUM-fonden. Syftet är att höja den enskilda möbelfackhandelns konkurrenskraft gentemot andra branscher och konkurrerande företagsformer. Vidare skall man ta fram resurser för att öka konsumenternas intresse för den svenska möbelindustrins produkter.

Tidigare riksdagsbehandling

I en motion (m) år 1978 föreslogs att bestämmelser om ursprungsmärkning av möbler skulle införas. Motionären erinrade om att den svenska möbelindustrin var utsatt för hård importkonkurrens. Detta borde vara ett skäl för industrin att satsa på svensk kvalitet och kräva att möbelhandeln öppet skulle deklarerat möblernas ursprung. Motionen avstyrktes av näringsutskottet och avlogs av riksdagen (NU 1978/79:5). Utskottet konstaterade att importkonkurrensen var hård på den svenska möbelmarknaden och att det främst var importen från Östeuropa som hade ökat kraftigt under de senaste åren. Utskottet, som hade inhämtat att kommerskollegium hade uppmärksammat den svenska möbelindustrins svåra situation, utgick från att berörda myndigheter nogga följde utvecklingen beträffande möbelimporten.

I en motion (c) år 1981 påyrkades lagstiftning om att alla varor som saluförs i Sverige skall ursprungsmärkas med tillverkningslandet. Motionen avlogs av riksdagen. Näringsutskottet anförde (NU 1981/82:17) att vissa skäl av

konsumtpolitisk natur kunde tala för en obligatorisk ursprungsmärkning av det slag som hade föreslagits i motionen. En sådan märkning skulle i princip kunna underlätta kvalitets- och prisjämförelser mellan olika varor och rätt utformad vara ägnad att motverka att konsumenterna får en felaktig uppfattning om varornas ursprung, framhöll utskottet. Utskottet ansåg det emellertid tvivelaktigt huruvida kännedom om en varas ursprungsland kunde ge någon betydelsefull vägledning när det gäller att bedöma varans kvalitet. Utskottet påpekade vidare att det kunde vara svårt att definiera begreppet ursprungsland när, såsom ofta är fallet, de i en vara ingående komponenterna härrör från flera länder.

Utskottet erinrade om att bestämmelser om obligatorisk ursprungsmärkning redan fanns beträffande en stor varugrupp, färdigförpackade livsmedel, och att förslag om sådan märkning på initiativ av riksdagen hade framlagts beträffande en annan stor varugrupp, kläder. Utskottet var inte berett att ta ställning till i vad mån det därutöver kunde finnas behov av bestämmelser om obligatorisk ursprungsmärkning, men det utgick från att regeringen under den fortsatta beredningen av det aktuella utredningsförslaget skulle överväga frågan och i lämplig form redovisa resultatet av dessa överväganden för riksdagen.

Vissa uppgifter i anslutning till motionen

Statens industriverk har i utredningen (SIND 1980:6) Svensk möbelindustri inför 1980-talet bl. a. diskuterat frågan om möbelindustrins konkurrenssituation i framtiden. I utredningen konstateras att importens andel av möbeltillförseln (dvs. produktion + import ./ export) under den senare delen av 1970-talet uppgick till 25–30 % och att denna andel efter hand har ökat. Av utredningen framgår vidare att Finland och Östeuropa under 1970-talet tillsammans har svarat för mellan 40 och 50 % av hela möbelimporten. Utredarna anser att det finns anledning att räkna med att importen från dessa länder kommer att bestå och därmed utgöra ett fortsatt allvarligt hot mot svensk möbelindustri. Under rubriken "Krav på förändringar" framhålls att möbelindustrins kontakt med och möjligheter att informera och påverka köpare av hemmöbler i nuläget är mycket begränsade. På marknadssidan kommer enligt utredningen detaljhandelns starka dominans i förhållande till producenterna att göra ett mer offensivt tänkande och agerande till en angelägen uppgift för industrin.

Vissa internationella överenskommelser om ursprungsmärkning

Sverige har i internationella överenskommelser, t. ex. EFTA-konventionen och frihandelsavtalet med EG, utfäst sig att inte tillämpa eller införa kvantitativa importrestriktioner eller åtgärder med motsvarande verkan. Häri inbegrips även en rad olika s. k. icke-tariffära handelshinder, som t. ex.

tekniska och administrativa handelshinder orsakade av föreskrifter om utformning, märkning, provning osv. av varor som är föremål för internationell handel. Detta innebär inte förbud mot regleringar som syftar till att skydda människors liv, hälsa och säkerhet, under förutsättning att sådana bestämmelser inte utgör ett medel för godtycklig diskriminering eller innefattar en förtäckt begränsning av handeln. Utöver nämnda bestämmelser finns i såväl GATT som EFTA särskilt antagna rekommendationer mot användande av ursprungsmärkningssystem.

Inom ramen för de multilaterala handelsförhandlingarna i GATT har slutits en särskild överenskommelse avseende tekniska handelshinder. Överenskommelsen, som för Sveriges del trädde i kraft den 1 januari 1980, innehåller bl. a. bestämmelser vad gäller tekniska föreskrifter (varmed även förstås olika märkningskrav för varor) som kan ha väsentlig inverkan på andra parter handel.

Enligt kungörelsen (1973:233, ändrad 1979:1209) om skyldighet för myndighet att underrätta kommerskollegium om vissa föreskrifter m. m. skall myndigheter, om inte synnerliga skäl föreligger, samråda med kommerskollegium när det finns anledning anta att en föreskrift eller anvisning kan ha väsentlig inverkan på handeln mellan Sverige och andra länder.

Prisinformation i detaljhandeln

Motionerna 1981/82:821 och 1981/82:1483

I motion 1981/82:821 (s) görs gällande att Sverige under 1970-talet har fått en sämre prisinformation än många andra länder i Europa, bl. a. våra nordiska grannländer. I dessa länder har man, säger motionärerna, infört en lagstadgad skyldighet att informera om priset på varor och tjänster vid skyltning och exponering samt reklam. I Sverige finns inga dylika bestämmelser. Motionärerna anser att riksdagen bör uttala sig till förmån för en regel om skyldighet att informera om priser vid all skyltning av varor. Skulle en sådan regel inte komma till stånd efter förhandlingar bör lagstiftning allvarligt övervägas, menar motionärerna.

I motion 1981/82:1483 (s) anförs att det torde vara nödvändigt med en särskild lag som reglerar prisinformationen. Denna uppfattning motiveras med att det finns risk för att detaljister tar bort den direkta, på varan anbragta prismärkningen och ersätter den med någon annan typ av prisinformation, vilken kan vara mindre tillfredsställande från konsument synpunkt. Motionärerna erinrar om att varukodsystemet EAN i allt högre grad används i detaljhandeln. De påpekar att prismärkningen därmed efter hand inte får annan funktion än att ge konsumenterna information om priset. I motionen framhålls att en del företag redan tillämpar nya former av prisinformation. Ett exempel på detta är att man inom en del företag har tagit fram nya typer av hyllkantsetiketter. Uppstår det oordning i varornas placering på hyllorna,

blir informationen då klart otillfredsställande. Motionärerna påpekar vidare att kassakvittona f. n. inte innehåller någon fullständig artikelinformation. De önskar ett snabbt beslut om temporära inskränkningar i rätten att ta bort prisinformation på den enskilda varan.

Riktlinjer för prisinformation

Konsumentverket och handeln har efter flera års förhandlingar enats om riktlinjer för prisinformation till konsumenter vid marknadsföring av varor i detaljhandeln (KOVFS 1982:1). De nya reglerna, som träder i kraft den 1 januari 1983, omfattar alla varor och all marknadsföring som en enskild detaljist ansvarar för.

Riktlinjerna innebär att prisinformation i butik skall lämnas för varor som hålls tillgängliga för självbetjäning eller självval eller exponeras så att konsumenten kan förbereda sina köp utan hjälp av säljpersonal. I särskilt angelägna fall kan undantag medges från kravet på prisinformation på säljstället, t. ex. då ett stort antal billiga, fysiskt små varor saluhålls på ett säljställe med mycket begränsat utrymme och med en betjäningsform som utgör ett mellanting mellan betjäning och självbetjäning.

Varor som exponeras i skyltfönster eller vid skyltning utanför butiken *bör* förses med prisinformation. Det föreligger sålunda inte någon skyldighet att redovisa priset vid skyltning. Det anges emellertid i riktlinjerna att det från konsumentsynpunkt är särskilt angeläget att i samband med skyltning priser anges för varugrupperna kläder, skor, möbler, mattor, hushållsapparater, hemelektronik, sport- och fritidsutrustning, transportmedel och leksaker.

När det gäller utformning och presentation krävs det att prisinformationen skall vara tydlig och lättläst. Vidare skall den presenteras på ett sådant sätt att det inte uppstår någon tvekan om vilken vara den avser. Konsumentverket avser att utvärdera de nya riktlinjerna under hösten 1983.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen har flera gånger under de senaste åren behandlat frågor om prismärkning och prisangivelser i detaljhandeln.

I en motion år 1979 föreslogs en lagbestämmelse av innebörd att man vid marknadsföring av en vara alltid skulle vara skyldig att ange varans pris, om detta inte mötte avsevärda hinder. Näringsutskottet (NU 1979/80:12) redovisade ett yttrande i ärendet från konsumentverket. Verket anförde att de undersökningar som verket hade utfört och ett för varje år ökande antal anmälningar rörande bristande eller ofullständig prisinformation visade att prisinformationen måste förbättras. Verket hade under de senaste åren satsat betydande resurser på att tillgodose konsumenternas behov av och önskemål om bättre prisinformation. Som exempel nämndes en riksomfattande kampanj om jämförpriser, riktlinjer för information till konsument vid

tillfälliga prisaktiviteter för dagligvaror och regler för den framtida prisinformationen och för information på kassakvitton vid införandet av datoriserade utgångskassor i dagligvaruhandeln. Verket framhöll att det var inbegripet i förhandlingar med näringslivet om allmänna riktlinjer för prisinformation. Målet var att förhandlingarna skulle vara avslutade under våren 1980. Om arbetet inte ledde till önskvärt resultat var det verkets avsikt att aktualisera frågan om särskild lagstiftning på området. Näringsutskottet ansåg att resultatet av riktlinjearbetet borde avvaktas innan ytterligare åtgärder vidtogs och avstyrkte motionen, vilken också avlogs av riksdagen.

Frågan huruvida jämförprismärkning borde vara obligatorisk aktualiserades genom två motioner (s) våren 1981. Motionerna avsåg närmast förhållandena inom livsmedelshandeln. Näringsutskottet (NU 1981/82:17) fann att det i allmänhet är av intresse för konsumenterna att få reda på en varas jämförpris och såg med tillfredsställelse att jämförprismärkningen under senare år hade vunnit allt större utbredning i detaljhandeln. Utskottet ansåg det dock inte påkallat med en särskild lagstiftning om obligatorisk jämförprismärkning. Reglerna för hur märkningen skulle utföras borde enligt utskottets mening kunna avpassas efter varje företags förutsättningar. Utskottet avstyrkte därför motionerna. Socialdemokraterna i utskottet anförde i en reservation att regeringen borde anmodas att lägga fram förslag till bestämmelser om obligatorisk jämförprismärkning. Riksdagen följde utskottet.

Riksdagen behandlade vidare år 1980 en motion (s) angående det s. k. EAN-systemet. EAN – Europeisk Artikel Numrering – är ett identifikationssystem avsett i första hand för dagligvaror. Varumärkningen sker med en sifferkod och en optiskt läsbar strecksymbol. En närmare redogörelse för EAN-systemet har lämnats i näringsutskottets betänkande NU 1979/80:54 (s. 18). I den då aktuella motionen anfördes att EAN-systemet trots sina fördelar blir förödande för konsumenterna om det leder till att priset inte längre anges i klartext på förpackningen. Bl. a. skulle de åtgärder som vidtagits för att underlätta för konsumenterna att göra prisjämförelser helt mista sin effekt. Motionärerna önskade ett tillkännagivande från riksdagen om att prismärkning i klartext skulle bibehållas jämte kodbeteckningen.

Näringsutskottet delade uppfattningen att det var angeläget att prisinformationen inte försämrades. Att EAN-systemet ger möjlighet att tillhandahålla mera specificerade kassakvitton var, framhöll utskottet, intressant men innebar inte att ett borttagande av traditionellt utformade prisuppgifter från en stor del av dagligvarusortimentet tedde sig acceptabelt. Utskottet förutsatte att konsumentverket även fortsättningsvis skulle engagera sig i frågan och effektivt bevaka konsumentintresset på detta område. Någon framställning i saken från riksdagens sida fann utskottet inte erforderlig. Det avstyrkte motionen, som därefter avlogs av riksdagen.

Pågående utredningar m. m.

Konsumentverket har i många år engagerat sig i diskussionerna kring införandet av datakassor i detaljhandeln.

Mot bakgrund av de negativa konsumentreaktioner på införandet av datakassor som rapporterades från USA fann verket det angeläget att redan på ett tidigt stadium följa handelns arbete med att utveckla och introducera sådana kassor i Sverige. Detta ledde till att verket år 1978 bildade en arbetsgrupp med representanter för handeln, statens pris- och kartellnämnd och sedermera även Handelsanställdas förbund. Diskussionerna i denna arbetsgrupp ledde fram till att myndigheter, handeln och övriga intressenter sommaren 1979 enades om vissa regler för prisinformation i butik och information på kassakvitto vid handel med dagligvaror. Dessa regler avsågs tjäna som vägledning för utvecklings- och utredningsarbetet på datakassaområdet.

Parterna var överens om att reglerna skulle kompletteras med anvisningar och att dessa skulle utarbetas med ledning av resultat från läsbarhetsundersökningar och butiksexperiment. En arbetsgrupp bestående av representanter för myndigheter, handeln och övriga intressenter skulle gemensamt ta fram underlag för och utarbeta förslag till dessa anvisningar.

På grund av att handeln av olika skäl inte fullföljde sina planer att redan under hösten 1979 börja praktiskt pröva olika datakassasystem i butik försenades det utredningsarbete som krävdes för att få fram underlag för specificerade krav i anvisningar.

Inom ramen för riktlinjearbetet har vissa undersökningar genomförts. En studie behandlar frågan om hur konsumenten påverkas av införandet av datakassor i dagligvaruhandeln (Klas Kirstein och Claes-Robert Julander: *Införandet av datakassor i dagligvaruhandeln: Hur påverkas konsumenten?* Ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm). Till detta projekt var bl. a. representanter för de tre dagligvarublocken knutna genom medverkan i en rådgivande referensgrupp. Konsumentverket genomförde vidare under hösten 1980 en kvalitativ undersökning, "Upplevelser kring införandet av datakassor och streckkodsmärkta varor" (Informationspsykolog AB, 1980), vars resultat delgavs handeln i slutet av år 1980.

Under våren 1981 utarbetade en arbetsgrupp inom dagligvaruhandeln ett förslag till ny standard för hyllkantsetiketter.

Konsumentverket tog i augusti 1981 initiativ till en serie överläggningar med handeln med det uttalade målet att de i överenskommelsen år 1979 förutskickade anvisningarna skulle kunna slutgiltigt fastställas före årsskiftet 1981-1982. Överläggningarna har dock ännu inte slutförts.

Utskottet

I detta betänkande behandlas tre motioner som helt eller delvis är av konsumentpolitisk natur.

Ursprungsmärkning av möbler

I motion 1981/82:824 (s) framförs önskemål om obligatorisk ursprungsmärkning av möbler. Motionärerna anser det angeläget att allmänheten stimuleras att köpa svenska möbler i större utsträckning än vad som nu är fallet, särskilt mot bakgrund av att importen av möbler ökar samtidigt som den svenska möbelindustrin stagnerar.

Upplysning om varors ursprung genom frivillig eller lagstadgad märkning förekommer i varierande omfattning sedan länge inom flera branscher och i åtskilliga länder. Den ursprungsmärkning av svenska eller importerade varor som numera tillämpas i Sverige är med ett par undantag frivillig. Undantagen avser färdigförpackade livsmedel, vissa hälso- och miljöfarliga varor samt, från och med den 1 juli 1983, kläder. Riksdagen har under senare år vid flera tillfällen haft att ta ställning till motionsyrkanden om ursprungsmärkning. Yrkandena har oftast avsett märkning av kläder. Vid ett tillfälle (NU 1978/79:5) gällde yrkandet dock obligatorisk ursprungsmärkning av möbler. Det avslogs av riksdagen, närmast med en hänvisning till att kommerskollegium hade uppmärksammat den svenska möbelindustrins svåra situation. Med anledning av en motion år 1981 om att alla varor som saluförs i Sverige skulle ursprungsmärkas med tillverkningslandet anförde näringsutskottet (NU 1981/82:17) att vissa skäl av konsumentpolitisk natur kunde tala för en obligatorisk ursprungsmärkning men att det var tvivelaktigt huruvida kännedom om en varas ursprungsland kunde ge någon betydelsefull vägledning angående varans kvalitet. Utskottet pekade vidare på de svårigheter av teknisk natur som kan finnas när det gäller att ange ursprungsland på en vara som är tillverkad i flera länder. Utskottet avstyrkte motionen, som därefter avslogs av riksdagen.

Utskottet vill med anledning av den nu aktuella motionen påpeka att införande av bestämmelser rörande ursprungsmärkning närmast framstår som ett producentintresse. Det finns emellertid, som utskottet anförde i betänkandet NU 1981/82:17, också skäl av konsumentpolitisk natur som talar för en sådan märkningsskyldighet. Ursprungsmärkningen underlättar i princip kvalitets- och prisjämförelser mellan olika varor. En ursprungsmärkning kan också vara ägnad att motverka att konsumenterna, genom en sådan varierande märkning (av typen Swedish design m. m.) som nu förekommer, får en felaktig uppfattning om varornas ursprung. Mot en lagstiftning om obligatorisk ursprungsmärkning kan emellertid även resas invändningar. Det kan vara svårt att definiera begreppet ursprungsland när, såsom ofta är fallet, de i en vara ingående komponenterna härrör från flera länder. Tillsynen och

kontrollen över lagstiftningen kan kräva ytterligare resurser från samhällets sida. Kostnaderna för att märka varorna med ursprungsbeteckning kan verka prishöjande. Man måste i detta sammanhang även beakta Sveriges förpliktelser på den internationella handelns område. Bestämmelser om ursprungsmärkning är inte förbjudna i vare sig GATT, EFTA-konventionen eller frihandelsavtalet med EG. I GATT och EFTA har man dock gett uttryck för en tydlig strävan att begränsa sådana bestämmelser. I den mån lagbestämmelser om ursprungsmärkning av varor över huvud taget är förenliga med Sveriges konventionsåtaganden bör föreskrifterna alltså utformas så att de inte medför olägenheter för det svenska varuutbytet med utlandet.

Som framgår av vad utskottet nyss anfört kan en lagstiftning om ursprungsmärkning av varor framstå som motiverad ur såväl producenternas som konsumenternas synvinkel. Samtidigt står det klart att en sådan lagstiftning kan medföra problem i olika hänseenden. I fråga om vissa varugrupper har bestämmelser om märkningsskyldighet framstått som särskilt angelägna. Utskottet anser emellertid att det nu kan vara dags att överväga införande av regler om ursprungsmärkning även för andra varugrupper. Regeringen bör enligt utskottets mening därför anmodas att i lämpligt sammanhang låta utreda fördelar och nackdelar med en lagstiftning om ursprungsmärkning av mer generell räckvidd än den som nu finns. Vid en sådan kartläggning bör erfarenheterna av lagstiftningen om ursprungsmärkning av kläder kunna beaktas. Regeringens överväganden bör alltså inte begränsas till frågan om införande av ursprungsmärkning för möbler. Följer riksdagen utskottets förslag tillgodoses emellertid yrkandet i motion 1981/82:824 (s) i allt väsentligt.

Prisinformation i detaljhandeln

I motion 1981/82:821 (s) föreslås att lagbestämmelser införs om skyldighet att informera om priset på skyltade varor. I en annan motion, 1981/82:1483 (s), begärs dels en utredning om lagreglering av prismärkningen inom handeln, dels ett tillkännagivande av riksdagen rörande tillämpningen av gällande bestämmelser på området. Prismärkningen har enligt motionärerna försämrats som en följd av den ökade automatiseringen i dagligvarubutikerna.

Som framgår av den tidigare redogörelsen (s. 7) har konsumentverket och handeln efter flera års förhandlingar enats om riktlinjer för prisinformation till konsumenter vid marknadsföring av varor i detaljhandeln. Riktlinjerna träder i kraft den 1 januari 1983. I riktlinjerna föreskrivs bl. a. att varor som exponeras i skyltfönster eller vid skyltning utanför butiken bör förses med prisinformation. Det anförs vidare att sådan information är särskilt angelägen i fråga om vissa i riktlinjerna angivna grupper av varor. Om prisinformation i allmänhet gäller att den skall vara tydlig och lättläst och presenteras på ett sådant sätt att det inte uppstår någon tvekan om vilken

vara den avser. Konsumentverket har vidare tagit initiativ till en serie överläggningar med handeln med sikte på att riktlinjer skall fastställas för prisinformation på varor som saluförs i butiker där man har tagit i bruk datakassasystem. Enligt utskottets mening bör erfarenheterna av de nya riktlinjerna om prisinformation liksom resultatet av det pågående riktlinjearbetet avvaktas innan ytterligare åtgärder övervägs. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1981/82:821 (s) i här aktuell del och motion 1981/82:1483 (s).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ursprungsmärkning av möbler*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82:824 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,.
2. beträffande *prisinformation i detaljhandeln*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1981/82:821 yrkande 1,
 - b) avslår motion 1981/82:1483.

Stockholm den 24 november 1982

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Ivar Franzén (c), Sture Thun (s), Bo Finnkvist (s) och Inga-Britt Johansson (s).

Reservation

Ursprungsmärkning av möbler (mom. 1)

Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Per-Richard Molén (m) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Som framgår" och slutar med "allt väsentligt" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill erinra om att riksdagen så sent som förra året på enhälligt förslag av utskottet avslag en liknande motion. Motiveringen var då bl. a. att

det kunde anses tvivelaktigt huruvida kännedom om en varas ursprungsland var ägnad att ge konsumenten någon betydelsefull vägledning om varans kvalitet. Det finns enligt utskottets mening inte någon anledning för riksdagen att nu frångå den uppfattning som kom till uttryck vid det tillfället. De övriga invändningar mot tanken på en mer utsträckt skyldighet att ange en varas kommersiella ursprung som utskottet nyss har redovisat talar för att en lagstiftning med den av motionärerna föreslagna innebörden inte bör övervägas. Härtill kommer att frågor om angivande av kommersiellt och geografiskt ursprung på möbler f. n. är föremål för överläggningar mellan konsumentverket och möbelhandeln. Resultatet av dessa överläggningar bör inte föregripas genom något initiativ från riksdagens sida. Utskottet vill emellertid framhålla att svenska möbelfabrikanter naturligtvis är oförhindrade att förse sina produkter med uppgift om tillverkningsland om de så finner önskvärt. På grund av det anförda avstyrker utskottet motion 1981/82:824 (s).

dels att utskottet under 1. bort hemställa

1. *beträffande ursprungsmärkning av möbler*
att riksdagen avslår motion 1981/82:824.

